

HORNÍ A DOLNÍ ZÁMECKÁ ZAHRADA VE VIMPERKU

Rozsáhlé rekonstrukci zámeckého areálu ve Vimperku předcházela řada specializovaných průzkumů, jejichž cílem bylo shromáždit dostatečné množství odborných poznatků potřebných pro zpracování projektové dokumentace pro obnovu jednotlivých částí zámku. Do této skupiny patřil také předstihový archeologický výzkum v zámeckých zahradách, který proběhl ve dvou etapách v letech 2016 a 2017. Jedním z hlavních cílů výzkumu bylo zjistit přesnou polohu a stav dochovaných pozůstatků zaniklé zahradní architektury a technických zařízení, jejichž existence je na ploše zahrad doložena řadou historických pramenů.

Počátky renesančních zahrad na vimperském zámku jsou spojovány s osobou Petra Voka z Rožmberka, který Vimperk jako své rezidenční sídlo začal využívat v roce 1565. Přestavbu starého hradu na renesanční zámek se podařilo dokončit až na počátku 17. století za nových majitelů Novohradských z Kolovrat, za jejichž vlády také byla založena nová okrasná zahrada před Dolním zámkem. Podle trhových register z roku 1629 byla tato zahrada členěna do několika teras a nacházely se na ní květinové záhony, fíkovna, višňové loubí a rybníček. Pozdější výraznější úpravy zahrad lze předpokládat při schwarzenberské obnově zámku v letech 1728–1738. V průběhu 19. století pak byla okrasná zahrada postupně zrušena a na jejím místě založeny menší užitkové zahrádky a ovocný sad. Výše položená užitková zahrada situovaná ve svahu mezi Horním a Dolním zámkem je od bývalé okrasné zahrady odělena renesančním arkádovým křídlem. Dodnes si dochovala původní terasovité uspořádání, objekty zahradní architektury však také zde beze stopy zanikly a její plocha je využívána jako ovocný sad.

Během archeologického výzkumu probíhajícího v letech 2016–2017 byla na ploše Horní a Dolní zámecké zahrady postupně prozkoumána všechna místa, na nichž byla na základě archivních rešerší či geofyzikálního měření předpokládána existence zaniklých objektů zahradní architektury či jiná zařízení technického charakteru. V Dolní zahradě se archeologická sondáž soustředila především do její severovýchodní části, kde byla odkryta zahloubená vodní nádrž o rozměrech 9,8 × 9,2 m, jež přímo navazovala na arkádovou chodbu. Stěny nádrže byly obezděny masivní kamennou zdí, kterou na severní straně nahrazovaly přitesané bloky skalního podloží. Vypouštění vody umožňoval odtokový kanál v jihovýchodním rohu nádrže. Stratigrafická vazba na základy renesanční arkádové chodby dovoluje položit založení nádrže do první třetiny 17. století. Po jejím zasypání, k němuž došlo nejspíše někdy v průběhu 19. století, byla do jejího vnitřku umístěna soustava cihelných kanálků se sběrnou šachtou sloužících k rozvodu vody.

Anomálie zjištěné geofyzikálním měřením a také místa, na nichž byly v historické ikonografii zobrazeny zděné či dřevěné objekty zahradní architektury, byly archeologickou sondáží postupně ověřeny na ploše bývalé Horní užitkové zahrady. Na jedné z horních zahradních teras se podařilo prozkoumat základy zděné pravouhlé stavby. Nejspíše se jednalo o kamennou podezdívku pro nadzemní dřevěnou stavbu, což naznačují kruhové negativy pro ukotvení sloupů v koruně odkrytého zdiva. Vyššímu stáří celé stavby nasvědčuje jeho šikmá orientace, která neodpovídá osové kompozici současné zahrady. Několika sondami byl dále ověřen průběh a konstrukce páteřního vodního kanálu, který esovitě protínal plochu obou zámeckých zahrad. Jeho celková trasa byla dostatečně patrná z výsledků geofyzikálního měření. Přestože v letech 2016–2017 byl archeologicky prozkoumán jen zlomek z celkové plochy obou zahrad, přinesl výzkum cenné informace pro poznání jejich podoby v jednotlivých fázích vývoje. Cílem dalšího průzkumu by mělo být především zjištění polohy zbyvajících zahradních objektů (oranžerie, fíkovna), jejichž existence je doložena písemnými prameny.

Letecký pohled na areál zámeckých zahrad ve Vimperku v době provádění archeologického výzkumu

Nejstarší vyobrazení Horní a Dolní zahrady vimperského zámku nacházíme na barokní vedutě Jindřicha de Verle z roku 1686

Plán archeologického výzkumu se zákresem sond položených v letech 2016–2017

Základy zahloubeného zděného objektu zachycené na druhé nejvyšší terase Horní zahrady. Stavba, která měla dřevěnou nadzemní konstrukci, nerespektuje osovou dispozici mladší barokní zahrady a zřejmě tedy náleží ještě její starší renesanční fázi

Komunikaci mezi jednotlivými terasami Horní užitkové zahrady umožňovaly také schodiškové věžice. Zazděný oblouk v jedné z nich a mohutná základová konstrukce zachycená archeologickou sondou ukazují, že v tomto případě na věžici navazovala další dnes již zaniklá stavba neznámého účelu

Několika archeologickými sondami byl ověřen průběh a konstrukce kanálu, který esovitě protínal areálem Dolní i Horní zámecké zahrady. Účelem kanálu, jehož přesná trasa byla zjištěna geofyzikálním měřením, bylo odvádět odpadní vody z budovy Dolního zámku

Letecký pohled na plochu archeologického výzkumu z roku 2017, v horní části snímku je patrná renesanční arkádová lodžie z počátku 17. století

Jihovýchodní nároží zasypané renesanční vodní nádrže v Dolní okrasné zahradě. U jejího dna je patrné zazděné ústí odtokového kanálu

Na východní straně částečně nahrazovaly kamenné obezdění stěn vodní nádrže vystupující bloky skalního podloží

Kolmý letecký snímek zachycující půdorys odkryté vodní nádrže o rozměrech 10×9 metrů. Po zasypání nádrže v 19. století byla do jejího vnitřku umístěna soustava cihlových kanálků určených k rozvodu užitkové vody

Horní část sběrné šachty a přívodní cihlový kanálek z 19. století

Autor: Mgr. Jiří Havlice